

Žanis Rihards
MIKELŠTEINS

Jaunības zemē
PASTENDĒ

Jaunības zemē.
PASTENDE

Žanis Rihards MIKELŠTEINS

Žanis Rihards
MIKELŠTEINS

Jaunības zemē - PASTENDE

IESKATS TALSU RAJONA ĢIBUĻU PAGASTA
KULTŪRNORIŠU VĒSTURĒ UN
ATMIŅAS PAR NOTIKUMIEM
TALSU APRINĶA PASTENDES PAGASTĀ
NO 1929. GADA JŪLIJA LĪDZ
1945. GADA OKTOBRIM

ĢIBUĻU
pagasta padome
TALSI 2003

UDK 908 (474.3)
Mi 323

Literārā apdare un datordruka
Zigurds Kalmanis

Mākslinieks
Māris Arbidāns

Grāmata izdota ar
Ģibuļu pagasta padomes atbalstu

© Žanis Rihards Miķelšteins, teksts, 2002
© Māris Arbidāns, mākslinieciskais noformējums, 2002

IEVADVĀRDI

Savu atmiņstāstu un vēstures pārskatu veltu manam mūža draugam — sieviņai Vēsmai, meitai Ivetai, mazbērniem Jānim, Lindai, Ventim, manai mātai Lilijai. Uzticu to draugam, novada vēstures pētniekam Zigurdam Kalmanim un māšas dēlam, Ģibuļu pagasta padomes izpilddirektoram Edgaram Šternam tālākvirzībai mūsu dzimtā Pastendes novada vēstures apkopošanā un vēl neskaidrā uzzināšanā. Ja šīs lapaspuses kādreiz iespējams publicēt, tad novēlu tās arī nākamajām paaudzēm, pastendniekiem un visiem, kuri interesēsies par notikumiem, kas risinājās manas bērnības tālajās dienās šai brīnišķīgajā novadā.

Īsi pārstāstīšu savu biogrāfiju, jo neesmu ne žurnālists, ne rakstnieks, arī ne zinātnieks. No sešu gadu vecuma biju ganu zēns, bet 1942. gadā pabeidzu Pastendes četrklasīgo pamatskolu. Talsu Valsts pamatskolu beidzu 1944. gadā. Pusotru gadu nostrādājis māšas lauku saimniecībā Pastendes Remplīnē, iestājos Kandavas Lauksaimniecības mehanizācijas tehnikumā, ko pabeidzu 1949. gadā, iegūstot tehniķa–mehāniķa specialitāti. Pēc tam septiņus mēnešus nostrādāju Tērvetes MTS (mašīnu–traktoru stacija) par mehāniķi. Tad mani iesauca obligātajā karadienestā, kur trīs gadus un sešus mēnešus dienēju Krievijas pilsētā Riļskā un Tambovas mežos.

Atgriezies no karadienesta, strādāju Talsu MTS par iecirkņa mehāniķi. Iecirknī bija seši kolhozi, kurus vēlāk (1960) apvienoja lielsaimniecībā «Draudzība», tagadējā Ģibuļu pagasta teritorijā. Vēlāk mani iecēla par Talsu MTS darbnīcu vadītāju. Šo posteni ieņēmu līdz MTS reorganizācijai 1958. gada aprīlī. Turpmākos sešus mēnešus strādāju sava dzimtā Talsciema kolhozā «Padomju karogs» par mehāniķi vai, kā toreiz dēvēja, galveno inženieri.

Ar 1958. gada 23. septembri sāku strādāt Talsu 3. Ceļu būvniecības rajonā, kur 31 gadu biju gan līnijas mehāniķis, gan sagādes daļas priekšnieks, gan inženieris–enerģētiķis, gan darba aizsardzības un drošības tehnikas inženieris. Ceļus, tiltus un laukumus būvējām Ventspils, Kuldīgas, Saldus, Tukuma un Talsu rajonos, arī Pastendes novadā. Darba biedri mani ievēlēja un es 30 gadus sabiedriskā kārtā pildīju neatbrīvota arod biedrības vietējās komitejas priekšsēdētāja pienākumus, bet 24 gadus biju Latvijas Kinoamatieru biedrības Talsu rajona kinoamatieru padomes priekšsēdētājs, līdztekus vadot Talsu rajona kultūras nama kinoamatieru

kolektīvu «Auseklis». 19 gadus darbojos Latvijas Kinoamatieru biedrības valdē. Vēl 11 gadus biju Automobiļu transporta un šoseju strādnieku arodbiedrības Latvijas Republikāniskās komitejas loceklis, bet 19 gadus šīs pašas arodbiedrības Latvijas Ceļu saimniecību arodkomitejas loceklis, kuru skaitā 17 gadus šīs arodkomitejas prezidija loceklis. Bija vēl citi sabiedriski pienākumi. Nevienā no vēlētajiem amatiem, ieskaitot arodkomiteju, atlīdzību nesaņēmu. Tādi tolaik bija likumi. Lielākais mans gandarījums un atalgojums bija apziņa, ka esmu cilvēkiem vajadzīgs un varu tiem kaut kā palīdzēt.

Nebiju ne pionieris, ne komjaunietis, ne arī partijas biedrs. Mācoties pamatskolā, iestājos Pastendes 583. mazpulkā, kas arī bija mana vienīgā «politiskā» organizācija, kur darbojos, kamēr PSRS okupēja Latviju. Jāsaka gan, ka pēckara okupācijas laikā līdzdarbojos dažādās biedrībās — arodbiedrībā, sporta, racionalizatoru, zinātniski–tehniskajā, kinoamatieru un citās, kas atbilda manām interesēm.

Laulājos 1960. gada 23. jūnijā ar savu jauko sieviņu Vēsnu Miķeļšteini (dz. Leitarte), kura 1941. gada 19. augustā dzimusi toreizējā Talsu apriņķa Cēres pagasta Bandeniekos. Viņa vēl joprojām dūšīgi strādā Valsts aģentūras «Sabiedrības veselības aģentūra» Tukuma filiālē Talsos (bijusī Sanitāri Epidemioloģiskā stacija — SES) par ārsta–epidemiologa palīgu. Mūsu vienīgā meita Iveta (tagad Beķere) piedzima 1961. gada 4. septembrī Talsos. Viņas vīrs Ventis Beķeris dzimis 1964. gada 31. janvārī Rīgā. Abi ir dakteri Valmieras slimnīcā. Mazdēls Jānis Beķeris dzimis 1982. gada 8. jūlijā, mācās Liepājas Pedagoģiskās akadēmijas Reklāmas un dizaina fakultātē, mazmeita Linda Beķere dzimusi 1987. gada 6. aprīlī, mācās Valmieras ģimnāzijā, mazdēls Ventis Beķeris dzimis 1991. gada 16. aprīlī, mācās Valmieras pamatskolā.

Es pats, sasniedzot 60 gadu vecumu, sliktas veselības dēļ aizgāju pensijā. Pēc smagām sirds operācijām esmu otrās grupas invalids. Tik apjomīgu darbu kā šis atmiņstāsts rakstu pirmo reizi dzīvē. Kādreiz publicēju nelielus rakstiņus Talsu rajona laikrakstā «Padomju Karogs», kuru Latvijas brīvvalsts atjaunošanas laikā pārveidoja «Talsu Vēstis», par rajona kinoamatieru darbību, savu tiešo darbu uzņēmumā, arodbiedrībā. Vēl daži raksti iespiesti žurnālā «Autoceļi», bet, jau pensijā esot un sliktās redzes dēļ ar palielināmo stiklu uz aprakstītajām lapām raugoties, tapuši divi apraksti grāmatai «Ceļinieku pamatkapitāls», ko Latvijas Autoceļu direkcija par nozares ilggadīgajiem darbiniekiem izdeva 1999. gadā.

Kad 1998. gada beigās mani apciemoja sens draugs no kinoamatieru darbības laikiem Talsos, pastendnieks, Stendes, Lībagu un Kurzemes vēstures pētnieks Zigurds Kalmanis, nodevu viņam savāktās ziņas par sava māsasvīra Oļģerta Mizas dzīvi. Runājām par Zigurda pētītiem Talsu apriņķa muižu nacionalizācijas perioda dokumentiem Latvijas Vēstures arhīvā. Atcerējos daudz vēsturisku notikumu, kas noritēja Pastendes

muižā, bet nebija popularizējami vai publicējami padomju okupācijas gados. Viena no šo notikumu daļām saistījās ar Latvijas brīvvalsts un arī Vācijas armijas daļu uzturēšanos Pastendē. Vecākie Pastendes novada iedzīvotāji aiziet Mūžības ceļos, bet vēl dzīvajiem piedzīvotie notikumi pamazām izgaist no atmiņas. Sarunājām, ka Zigurds mēģinās atrast kādas brīvākas stundas, lai manu stāstīto ierakstītu diktoфона lentā, bet, viņu gaidot, palēnām sāku pats aprakstīt Pastendes notikumus, lai arī ar mana labākā palīga palielināmā stikla palīdzību. Nospriedu, ka šis variants tomēr būs labāks, jo stāstot nevarēšu tik pēkšņi visu atminēties. Vienlaikus krāju dažādus avīzrakstus un kopijas no grāmatu publikācijām par Pastendes novada — tagadējā Ģibuļu pagasta vēsturi.

Vispirms centos rakstīt tikai par paša redzēto, dzirdēto un piedzīvoto Pastendes muižā, bet tad izlēmu atstāt tuviniekiem savas bērnības atmiņas plašākā izklāstā. Atmiņstāsta notikumi risinās vairākās bijušā Pastendes pagasta mājās, tādēļ savu spilgtāko piedzīvojumu lapaspusēs iepinu senās Pastendes muižas un pagasta vēstures norises līdz pat mūsdienām.

Tā kā ievēroju ārstu stingri noteikto režīmu, jo gaidu vēl vienu sirds operāciju, tad rakstīšanas darbs virzījās uz priekšu ārkārtīgi lēnām. Pēc ilgākiem pārtraukumiem pārlasot uzrakstīto, centos neatkārtot jau reiz stāstīto. Mani iedvesmoja ievērojams mūsu novada kultūras notikums — 2000. gada 17. jūnijā Talsu grāmatnīcā «Vanema», Talsu Novada muzejā un Stendes pilsētas tautas namā notika baltu filologa Kārļa Draviņa grāmatas «Kurzemē aizgājušos laikos» atvēršanas svētki. Grāmatnīcā «Vanema» iepazinās ar Kārļa Draviņa dēlu astronomu Daini, viņa jauko dzīvesbiedri un dēlu, kuri bija atbraukuši no Lundas Zviedrijā. Daudzi Kārļa Draviņa grāmatā aprakstītie notikumi saistīti ar Pastendi. Novada kultūrvēsturiskajām aktualitātēm turpinoties, 2000. gada 2. decembrī Pastendes tautas namā bija arī filoloģijas zinātņu doktora Gunta Pakalna grāmatas «Anss Lerhis–Puškaitis atmiņās un stāstos» atvēršana, kur nekavējoties piedalīties, jo grāmatā stāstīts par manu dzimto Talsciemū. Svētkos ieguvu gan grāmatu ar Gunta Pakalna autogrāfu, gan dzirdēju daudz interesanta, tiekoties ar grāmatas veidošanā iesaistītajiem novadniekiem. Uz grāmatas svētkiem Pastendē aizbraucu savlaicīgi, lai apskatītu savas bērnības vietas un takas, tāpat arī izstādi par Lerha–Puškaiša dzīvi. Tā iepazinās ar Ģibuļu pagasta kultūras darbinieci Birutu Austrupi, kura ir Gunta Pakalna iecerētās grāmatas veidošanas darba ierosinātāja. Ar šo nenogurdināmo Ģibuļu pagasta avīzes «Pagasta Balss» redaktori runājām par Pastendes senajām dienām. Kad stāstīju, ka patreiz, drauga Zigurda pamudināts, rakstu atmiņstāstu, viņa vēlējās iegūt to arī Pastendes bibliotēkas novadpētniecības fondam. Apsolīju ar Zigurda Kalmaņa starpniecību manuskripta eksemplāru nodot bibliotēkai. Gatavojoties konkursam Latvijas radio, sagatavoju un iesnie-

dzu aprakstu par notikumiem Pastendes muižā, kas līdz šim, šķiet, nekur nebija publicēti. Kad nākamajā dienā pēc G. Pakalna grāmatas svētkiem Latvijas radio programmā dzirdēju paziņojumu, ka esmu viens no konkursa «Tēvu laipa šaizemē» uzvarētājiem, jo biju aizsūtījis atbildes arī uz Ģibuļu pagasta padomes priekšsēdētājas Gaidas Krūzes uzdotajiem jautājumiem, sapratu, ka novada izziņas lietās varu būt citiem noderīgs.

Biju gan plānojis atmiņas rakstīt daudz īsāk, tikai par vēl nekur neaprašītiem notikumiem, kas derētu publicēšanai novada laikrakstā «Talsu Vēstis», tomēr bažījos vai manu tagad sliktās redzes dēļ tik pārvērtušos rokrakstu kāds varēs salasīt. Zināju, ka Zigurds pazīst manus rakstus jau no kopīgiem laikiem Talsu kinoamatieru saimē, tādēļ ceru, ka viņam tas izdosies, kaut iepriekšējās rindkopās pieminētie notikumi lika man melnrakstā daudz ko labot un papildināt.

Visas atmiņās pieminētās personas sauktas viņu īstajos vārdos un uzvārdos. Mana laika reālajai situācijai atbilst arī novada māju vārdi un vietvārdi. Esmu centies notikumus atstāstīt tieši, bez izpušķojumiem. Visu šo laiku, izņemot to seno notikumu datus, kas risinājušies pirms manas dzimšanas, esmu pats personīgi pieredzējis, sarunājis ar aculieciniekiem un uzklaušījis bijušo pastendnieku nostāstus. Lai atvieglotu orientēšanos atmiņstāstā, sastādīju tā laika Pastendes pagasta māju nosaukumu rādītāju ar saimnieku uzvārdiem (vārdus visiem vairs neatminos), kur kādreiz esmu dzīvojis. Norādīju arī iemeslus, kādēļ tik bieži mainījām dzīvesvietas un manu vecāku nodarbošanos minētajās saimniecībās. Atmiņām pievienoju tās literatūras sarakstu, kuru daļēji izmantoju vēsturisko datu apkopošanai. Lielākā atzīmētās literatūras daļa atmiņās gan nav izmantota, bet sarakstu var izlietot katrs, kurš turpmāk interesēsies par Ģibuļu pagasta vēsturi. Esmu sastādījis arī to skolotāju un skolēnu sarakstus, kuri kopā ar mani mācījās un mācīja Pastendes 4 klašu un Talsu Valsts pamatskolās. Daudzi Pastendes pamatskolas laika vārdi un uzvārdi gan izgaisuši no atmiņas, daudzus neatcerējās arī mani vēl šajā saulē palikušie vienaudži, kam lūdzu padomu, tādēļ ziņas par Pastendes skolas absolventiem nebūs precīzas. Talsu Valsts pamatskolas laika informācija gan ir pārbaudīta un pareiza.

Lai man piedod pastendnieki, ja kādās atmiņstāsta epizodēs esmu kļūdījies. Centos visu aprakstīt pēc labākās sirdsapziņas, kaut arī pieļauju, ka atmiņa šur tur «buktējusi». Atvainojos, ja būšu kādam nodarījis pāri.

Atsevišķs paldies atmiņstāsta tapšanā jāsaka manai mīļajai mātai Lilijai Šternai, kura atcerējās daudzus tā laika notikumus, tāpat manai nu jau vairāk kā piecus gadus Aizsaulē aizgājušajai otrai mātai Vilmai Bīlandei, ar kuru kopīgi daudz kavējāmieš bērniņas dienu atmiņās. Pateicos Albertam Rozenbergam, kurš līdzēja atcerēties notikumus

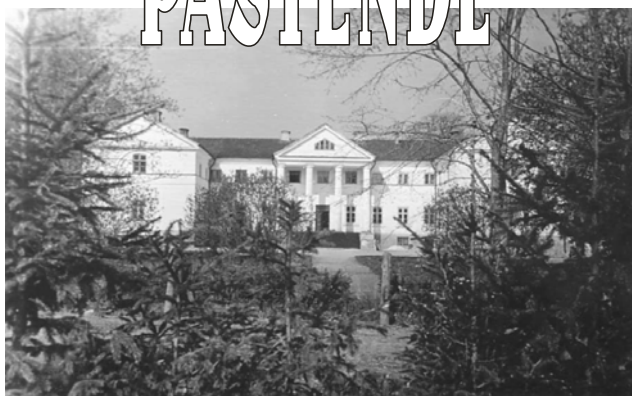
Pastendes muižā, Viesturam Rozentālam un Zentai Liepiņai, Līvijai Rūmniecei, Ernai Smilgai, atceroties pirmos skolas gadus, Lidijai Kauliņai un Teodoram Lagzdiņam, atceroties notikumus Upslejās, Ausmai Šternbergai, Rūdolfam Sīpliņam, Visvaldim Tukmanim, Dzidrai Aserei, Agritai Celmai, Margai Auziņai un Alvīnei Rozentālei, kuri man daudz palīdzēja, sastādot dzimtas ciltskoku un stāstot par seno gadu norisēm. Par dažādiem notikumiem Talsos man stāstīja Viesturs Midrijans un citi talsenieki. Viņu sniegtās ziņas daļēji izmantoju atmiņu tekstā. Paldies visiem, kuri palīdzēja atcerēties, bet nav nosaukti šajās ievada lapaspusēs.

Cieņā un pateicībā!

Miks

Talsos, 2002. gada martā

Jaunības zemē -
PASTENDE

PASTENDES MUIŽA
UN PAGASTS

I daļa,

SENSENIE LAIKI

Dokumentāla liecība par Pastendes ciemu pirmo reizi atrasta lēņu grāmatā, kur atzīmēts, ka 1288. gadā ordeņa mestrs Kuno izlēņojis Albertam Helmvardhauzenam 4 arkls (arkls nav precīzi definēts platības mērs) zemes Podestendes ciemā pie Podestendes (*Podestenden*; Tēstende, arī Stendes upe) upes, bet 1324. gadā apdzīvotā vietā Pastendē (*Pastenden*) viens arkls zemes izlēņots Albrehtam Phalzenam. Šo vienu arklu līdz tam pārvaldījuši Redinje un Apele. Zemi Pastendē ieguvuši arī K. Krukenbergs un Pitrihs, bet 1406. gadā Pastende nonākusi vasaļa (iespējams — kurša) Didriķa no Talsiem (Talsu miestu pirmraksti min 1410. gadā) rīcībā. Talsu muižas (tolaik tās vēl nebija) teritoriju, kā savā grāmatīņā «Vadonis pa Talsiem un apkārtni» atzīmējis Tīcs Dzintarkalns, izlēņojis arī Teidāns Egle, kuru vēlāk sauķuši par Talsu Tidemani. Viņš pārvaldījis Stendes, Pastendes un Nurmuižas teritoriju zemes gabalus. T. Dzintarkalna versijai, ka Talsu muižu ap 1600. (!) gadu savam amtmanim (novada pārvaldniekam — tiesnesim) licis celt hercogs Gothards, īsti ticēt nevar, jo pirmais Kurzemes hercogs Gothards Ketlers dzīvojis no 1517. līdz 1587. gadam. Tātad Talsu muižai jābūt celtai vai nu pirms 1587. gada, vai arī hercoga dēlu Fridriha un Vilhelma divvaldīšanas (pirmajā mantojuma dalīšanas posmā no 1596. līdz 1616. gadam Talsu novadu pārvaldīja Fridrihs) laikā.

Ordeņa mestrs Cēsīs Bernts fon der Borhs (*Berndt von der Borch*) 1476. gadā Pastendi izlēņojis meklenburgiešiem (Meklenburga — Ziemeļvācijas province) Hāniem, kuri jau 13. gadsimtā kā krustneši ieceļojuši Igaunijā, bet tad pārcēlušies uz Pastendi, pērkot lēņa tiesības no Didriha. Zināmi vēl seši Kurzemes vasaļa Heinriha priekšteči, sākot no 1230. gada. Dažos avotos minēts, ka Pastendi Hāniem izlēņojis slavenais ordeņmestrs Valters fon Pletenbergs, bet pirmā lēņa iegūšanas laikā (1476) viņš vēl nebija ieguvis mestra amatu (1494—1535). Tāpēc var apgalvot, ka Pletenbergs Hāniem izlēņojis tikai nākamās Pastendes zemes īpašumus, bet ne pirmo.

Pastendes muiža Hānu dzimtai piederēja līdz pat 1920. gada zemes reformai 444 gadus 14 muižturiem 13 paudzēs. Pirmais Pastendes muižturis bija barons Heinrihs fon Hāns (dzīvojis vismaz līdz 1518.), bet pēdējais — barons Eberhards Edmunds Teodors Vilhelms Nikolass fon Hāns (1893—1945). Latvijas brīvvalsts pirmās agrārās reformas gaitā

Pastendes muižu (2446 ha) sadalīja 152 kadastrālās vienībās, kroņa Talsu un fon Brigena Kārgadu muižas (kopā 439 ha) sadalīja 91 vienībā, visās trijās kopā izveidojot 155 jaunsaimniecības, fon Grothusa Spāres muižu (1137 ha) sadalīja 117 vienībās, Kalešu muižu (87 ha) sadalīja 12 vienībās, abās izveidojot 87 jaunsaimniecības. Stendes, Ģibuļu, Muneju un Iliņu novados kopā 1920. gadā bija 65 jaunsaimniecības un 63 vecsaimniecības, bet 1926. gadā — 116 vecsaimniecības un 96 jaunsaimniecības. Informatīvajos izdevumos nebija atrodamas malu muižu teritoriju platības.

Pirmais muižas ieguvējs Hānu dzimtā — Heinrihs centās strauji paplašināt savu īpašumu platības, iegūstot jaunas pļavas un laukus, tostarp arī krogu Talsu miestā (Talsu Pastendes krogs tagadējās Lielās un Krišjāņa Valdemāra ielas stūrī darbojās vēl 20. gadsimta sākumā, bet 80–tos gados ēku noārdīja). Sava senča iesākto turpināja viņa pēcteči, 17. gadsimtā iepērkot zemes gabalus kaimiņos. No J. Budes nopirka Pīlpurvu, Ezerpurvu, Lauceniekus un Talsu apkārtnes teritorijas. No Torkiem nopirka Vecmuižu (Turkmuiža), no F. Altenbokuma — Kalešus un Kāņus, bet no D. Bistrama — Issušu pļavu zemes.

Kalešu ciemu mestrs Pletenbergs 1495. gadā bija izlēņojis Dursupes kungam Johanam Oldenbokumam, kurš izveidoja Kalešu muižu, kas Oldenbokumiem (dzimtas uzvārds laika gaitā pārveidojies par Altenbokumu) piederēja līdz 1669. gadam, kad muižu par 14 tūkstošiem dālderu nopirka Georgs Hāns (miris ap 1713., 1714. gadu). Hāniem Kaleši piederēja līdz pat 1920. gadam.

Kāņi bija sena muižiņa Kāņnieku novadā pie Kāņu ezera bijušā Pastendes pagasta Kalešu galā. Šis novads bijis patstāvīgs pagasts ar savu baznīcu un krogu, bet muižiņa vēlāk pārveidojās par zemnieku mājām. Spriežot pēc epitāfijas Talsu baznīcā, Pastendi, Kalešus un Jaunmuižu par muižām izveidojis landmaršals Filips Heinrihs fon Hāns (1668—1740), pievienojot apkārtējo zemnieku māju zemes.

Pastendes muižas saimniecību 17. gadsimtā raksturo ieraksti saimniecības grāmatās. Starp skaitļu rindām var atrast arī pa teikumam — *«Dieva vārdā atkal iesēts»* vai *«Ar Dieva svētību pēc birkām ievākts»*. Veiksmes un neveiksmes skaidroja ar Dieva vārdu, bet pēc 1660. gada grāmatām var spriest, ka ražas nav bijušas visai augstas. Pastendes centra muižā izsēja 3 pūrus kviešu, 73 pūrus rudzu, 78 pūrus miežu un 56 pūrus auzu, tātad — 210 pūrus labību, bet novāca 12 pūrus kviešu, 352 pūrus rudzu, 367 pūrus miežu un 159 pūrus auzu — 890 pūrus visu labību. Līdzīgs stāvoklis bija arī pusmuižā Kanceniekos (atrašanās vieta vairs nav zināma, bet iespējams, ka tie būs tie paši Kāņnieki), kur iesēja 41 pūru rudzu, 25 pūrus miežu, 36 pūrus auzu. Kopā izsēja 102 pūrus, bet ievāca 397 pūrus labības (204 — rudzu, 118 — miežu, 75 — auzu). Spriežot pēc izsētā labības daudzuma, druvu platībai jābūt ap 120 pūrvietām. Hānu Pastendes muižas kūti bija 33 govīs, 8 teļi, 20 aitu, 7

K. Draviņa pētījumos izmantotā 1747. gada karte ar Diž- un Maz-Pastendes (Jaunmuiža, Kurši) atzīmējumu

kazas, 32 cūkas, bet pusmuižā vēl 22 lopi. Muižas iekšējam patēriņam gadā izlietoja 59 pūrus rudzu, 31 pūru putraimu, 61 pūru auzu, 208 pūrus iesala, 3 pūrus zirņu, 4 vēršus, 11 teļus, 5 govīs, 36 aitas, 5 cūkas, 33 sivēnus, 24 zosis, 6 tītarus, 606 mārciņas sviesta. Gandrīz visu miežu ražu izlietoja pašu vajadzībām, bet rudzus, acīm redzot, audzēja arī pārdošanai. Par dažādām garšvielām 1660. gadā izdeva 79 florīnus un 29 1/2 grašus. Produktu patēriņa garšvielu sarakstā iekļautas krustnagliņas, kanēlis, pipari, safrāns, cukurs, rīsi, sāls un siļķes.

Intensīvi paplašinot īpašumus, Hāni nokļuva lielos parādos. Pēc sena nostāsta no parādiem viņi izkļuvuši, pārdodot pils istabas sienā iemūrētas dārglietas. Pats barons iepriekš redzējis zīmīgu sapni, ko izstāstījis grēksūdžē atbraukušajam mācītājam, bet baronese slepus grēksūdži noklausījusies un likusi dārglietas no mūra izkalt. Tas esot noticis ap 1694. gadu, tātad 6. Pastendes mantinieka Georga (miris ap 1713./14. g.) laikā. Starp dārglietām bijusi 11 – 12 pēdu (1 pēda — 0,3048 metri) gara zelta

ķēde, kas glabāta kā ģimenes dārgums. Šo ķēdi 1812. gada kontribūcijās paņēmusi franču armija.

Kādreizējais Stendes pagasta valdes loceklis Roberts Jansons pierakstījis nostāstu par Pastendes baronu zelta ķēdi: *«Pastendes ciems jau no senseniem laikiem atradies pie Testendes upītes. Kad ārdīta nost vecā Pastendes muižas pils, lai vietā celtu jaunu, darbos, vakara uzraudzīts, piedalījies vai viss pagasts. Rokot jaunās pils pamatus, atrasts tāds kā šķirsts. Vagars tūlīņ atlaidis mājās visus kļaušiniekus. Jau pirms tam ļaudis zinājuši, ka senāk Pastendes pilī glabājusies smaga tīra zelta ķēde, kura pazudusi tā, ka neviens nav varējis atrast. Otrā dienā strādnieki vairs nav šķirstu redzējuši. Kad Pastendes kungs uzzinājis par šķirsta atrašanu, viņš saucis vagaru, bet tas teicis, ka nekā nezina. Vagars tomēr pratināts un pērts, kamēr izdzisis, bet par šķirstu tā arī neko nav pateicis. Kad mūsmājās ciemojās vecā Makstniece no Stendes Bēķiem un stāstīja par sava saimnieka bagātību, jautāju, kur šim tā cēlusies. Viņa man atbildēja, ka Bēķene tak esot Pastendes Dravnieka meita, bet Dravnieki, rokot grāvjus, lielceļa malā atraduši naudas šķirstu. Šķiet, ka tas būs tas pats Pastendes šķirsts, kurš necik liels jau nevarēja būt, tādēļ vagars viens to spējis izdabūt laukā no pamatu bedres. Viņš arī būs šķirstu nakts melnumā aiznesis līdz pat Dravnieku māju robežām, kur ceļmalā apracis.»* Līdzīgu nostāstu, bet jau attiecinot to uz pašu Bēķu saimnieku, stāstīja arī talseniece Pūliņa no Ziemeļu ielas.

Kādu nostāstu atcerējās tagadējais Rožkalnu saimnieks Ernests Rozenbergs, kuram jau pāri par 90 gadiem. Ap 1665. gadu jaunais Pastendes muižas barons un baronese (tātad, tas pats Georgs un viņa dzīvesbiedre Anna Doroteja no Stendes Brigenu dzimtas, bet tad tas varēja notikt ne agrāk par 1672. gadu, jo līdz tam Georgs vēl nebija precējies) izgājuši uz ceļa labu gabalu no muižas pretī sirotājiem, novirzot tos uz citu pusi. Tolaik starp Talsiem un Pastendi bijis liels mežs. Abi šie kungi apbedīti Pastendes baronu kapličā, ko izlaupīja pēc Otrā pasaules kara.

Kurzemes fon Hānu dzimtskokā atzīmēti sekojoši Pastendes īpašnieki: 1. Heinrihs (dzīvojis ap 1476.); 2. Jirgens (m. ap 1542.); 3. Gerts (m. ap 1576.); 4. Georgs Jirgens (m. ap 1619.); 5. Heinrihs (m. ap 1661.); 6. Georgs (m. 1713./1714.); 7. Filips Heinrihs (m. 1740., nostiprinot Pastendes muižu kā privātīpašuma fideikomissu 1733. gada 30. martā — latīn. *fideicommissum*: sirdsapziņas uzdevums, kad pēc romiešu tiesību principiem mantojums saglabājas vienai ģimenei vai dzimtai, izbeidzoties tikai ar dzimtas pilnīgu izmiršanu; lielākā fideikomissu daļa ir majorāti — no spāņu val. *Mayorazgo*, kad mantošanas tiesības pāriet vecākajam vīrietim ģimenē); 8. Eberhards Kristofers Filips (1718—1766); 9. Fridrihs Kārlis Filips (1748—1814); 10. iepriekšējā brālis Ādolfs Georgs Vilhelms (1749—1823); 11. Pēteris Teodors (1788—1868); 12. Edmunds Pēteris Vilhelms Kārlis (1813—1879); 13. Filips Heinrihs Teodors (1843—1920);

14. Eberhards Edmunds Teodors Vilhelms Nikolass (1893—1945).

Baltu filologs Kārlis Draviņš grāmatā «Kurzemē aizgājušos laikos» min, ka pirms Ziemeļu kara — 16. un 17. gadsimtos — arī Ziemeļkurzemē norisinājušies ievērojami notikumi, bet par tiem 20. gadsimtā vairs nav bijušas nekādas atmiņas vai nostāsti. Bijis pat aizmirsts, ka Stendes pagasta kodols izveidojies pēc 1642. gada, saplūstot kādreizējiem Testendes, Mazstendes, Muneju un Ģibuļu lēņu novadiem. Nevieni neesot varējis pateikt kā saukušās tās zemnieku mājas, kuru zeme ietilpināta pakāpeniski paplašinātajos muižu laukos, kā pāriets no katolicisma luterticībā (reformācija Latvijā ieviesās kā evaņģeliskā — no paša Kristus, lietojot šo nosaukumu līdz 1832. gadam, kad pievienots Lutera vārds), kā un kad Kalešu novads nonācis Pastendes Hānu īpašumā (enciklopēdiskā rakstu krājumā «Talsu novads» ir ziņas, kad un no kā Pastendes barons Kalešus pircis — piezīme mana). Neesot zinājuši, kad un kā poļu karaspēks izlauzījis Talsus un apkārtni, ap 1666. gadu pievācot arī baznīcas lādi (kasi), kas glabājusies Pastendes muižā. Citādi bijis ar atmiņām par 18. gadsimta notikumiem. Nostāstus par Ziemeļu kara kaujām un armijas vienību kustību nav nācies dzirdēt, bet bieži pārstāstīti Lielā mēra (ap 1711. gadu) laiku notikumi. Kad daudzviet pagastā izmiruši visi ļaudis, izdzīvojušie kaimiņi ēkas kopā ar mirušajiem nodedzinājuši. Stāstīts par zviedru sirotājiem, kuru vidū bijušas arī bruņotas sievietes. Zviedru karaspēka vienības (ap 40 vīru katrā) vākušas kontribūciju. Latvieši esot uzbrukuši zviedriem tikai Kārgadu novadā, kur reiz kāds apbruņots zviedru karavīrs nācis pa Kārgadu upes leju no Iliņiem uz Lūžniekiem. Vecais Lūžnieks, domādams, ka viņš nāk laupīt, ņēmis siena bomi un šo nositis. Baidīdamies no atriebības, Lūžnieks to vīru turpat aiz krūma ar visām drēbēm un ieročiem apracis.

Daudz stāstīts par Vicežiem un Kārgadām, kas vecos laikos bijuši «*pagasti par sevi*», bet vēlāk pievienoti Stendei. Tagad Viceži ir Lībagu pagastā, bet Kārgadas Ģibuļu pagastā. Vicežu muižas kaimiņu mājas Antiņi un Kalnēji (pēdējās celtas tikai 20. gs. 30–tajos gados) bija Pastendes pagastā, vēlāk pievienotas Lībagu ciemam, bet tagad tās ir Talsu pilsētas teritorijā.

Pēc postošajiem mēru un karu laikiem Pastendes īpašnieki atkal bija vieni no bagātākajiem Kurzemes muižniekiem. Ādolfa Georga Vilhelma Hāna (1749—1823) laikā dzimtas valdījumi papildinājās ar Aizupes (1793), Lubezeres (1810), Vānes (1816), Sārcenes, Snēpeles (1821) un citām muižām. Viņa pēctecis Pēteris Teodors fon Hāns (1788—1866) 1828. gadā vēl piepirka klāt Jaunpagasta (vārds minēts lēņu grāmatās 1327. g.) muižu. Teodors Hāns 1812. gadā apprecēja grāfieni Pāleni un bija septiņu bērnu tēvs. Pavisam Hāniem Kurzemē piederējušas 14 muižas. Fon Hānu ģerboņa zīmējumā jau no 14. gadsimta uz sudrabota heraldiskā vairoga dzeltenā laukumā attēlots sarkans gailis — modrības un kareivīguma simbols, kam divas no astes spalvām ir melnā krāsā.